

DUBRAVKA IVŠIĆ MAJIĆ

Kako je garda postala avangarda

Germanski glagol **wardōn* 'promatrati, čuvati' nema izravnih srodnika u slavenskim jezicima, pa ipak se u hrvatskome nalaze mnoge riječi u kojima se skrivaju odrazi toga korijena. Te su riječi u hrvatski posuđene iz drugih europskih jezika, često nakon višestrukih međusobnih posuđivanja između germanskih i romanskih jezika.

Germanski glagol **wardōn* posuđen je u romanske jezike te je u francuskome odražen kao *garder* 'čuvati', a u talijanskome kao *guardare* 'čuvati'.

Od francuskoga glagola *garder* 'čuvati' izvedena je imenica *garde* 'straža', koja je u hrvatski posuđena uz posredništvo njemačkoga te je dala riječ *garda* 'straža', točnije 'osobna tjelesna straža vladara države ili zapovjednika vojske' i 'počasna postrojba'. Ista francuska riječ *garde* u hrvatski je posuđena i izravno iz francuskoga kao *gard* s temeljnim značenjem 'osnovni stav u borilačkim sportovima' te prenesenim 'držanje, stav u političkoj i konkurentskoj utakmici'. Francuska riječ *garde* 'straža' skriva se i u imenici *avangarda*, koja svoje ishodište ima u vojnome nazivlju. Francuski izraz *avant-garde* (usp. francuski *avant* 'prije') značio je 'predstraža, prethodnica, prva linija borbenih odreda koja predvodi ostalu vojsku', odakle je značenje preneseno na 'predvodnici, vođe koji pronalaze i primjenjuju nove stilove i tehnike u umjetnosti ili težnje u politici'.

Francuski glagol *garder* 'čuvati' skriva se i u imenicama *garderoba* i *gardedama*. Obje su riječi u hrvatski ušle iz njemačkoga (njemački *Garderobe* odnosno *Gardedame*), s time da *garderoba* izvor ima u francuskome *garde-robe*, dok je *gardedama* njemačka složenica. *Garderoba* 'čuva odjeću' (francuski *robe* 'odjeća'), a *gardedama* je 'dama koja čuva', tj. 'pratilja mlade djevojke'.

Talijanski odraz *guardare* 'čuvati' dao je, među ostalim, izvedenicu *guardiano* 'čuvar, nadglednik', koja je u hrvatski posuđena kao *gvardijan* sa specijaliziranim značenjem 'poglavar samostana nekih redova'. Od istoga talijanskoga glagola potječe i prezime *Gvardiol* (usp. talijanski starije *guardiolo* 'noćni stražar').

Polazišni germanski glagol **wardōn* 'promatrati, čuvati' izvedenica je od germanske imenice **wardaz* 'čuvar', koja se u engleskome odrazila kao *ward* 'čuvar' te u složenicama *steward* i *lord*. *Steward* (staroengleski *stigward*) izvorno je bio 'čuvar imanja, tj. upravitelj' (usp. staroengleski *stig* 'obor, svinjac'), dok je *lord* (staroengleski *hlāford* < *hlāfward*) izvorno bio 'čuvar kruha' (usp. staroengleski *hlāf* 'kruh, hljeb'), a zatim 'upravitelj domaćinstva, gospodar, gospodin, vladar, feudalni gospodar'. *Steward* je u hrvatski posuđeno kao *stjuard* (češća je izvedenica u ženskome rodu, *stjuardesa*, iz engleskoga *stewardess*), a riječ *lord* u hrvatskome se odnosi na 'pripadnika višega plemstva i imenovanih uglednih osoba u Engleskoj'.

Korijen tih germanskih riječi nalazi se, primjerice, još i u engleskoj riječi *ware* ‘roba’ (izvorno ‘ono što se čuva’), od koje su izvedene riječi *hardware* i *software*. Riječ *hardware* (doslovno ‘tvrda roba’) izvorno se odnosila na ‘sitne metalne predmete’, dok je riječ *software* (doslovno ‘meka roba’) u početku značila ‘vunene i pamučne tkanine’ te ‘relativno pokvarljivu robu’. Razvojem računala riječ *hardware* počela je označavati materijalne dijelove računala, a *software* nematerijalne dijelove računala, tj. računalne programe. Te su riječi u hrvatski prilagođene kao *hardver* i *softver*.

Arhiva

BOLJE JE HRVATSKI!

software > programska podrška

U engleskome je jeziku riječ *software* novotvorenicom nastala prema riječi *hardware*, koja znači ‘željezna roba, prodavaonica željezne robe, tehnička oprema, vojna oprema, oružje’, a pojavom računala dobila i je i značenje ‘svi materijalni dijelovi računala i pratećih uređaja, tj. kućište, čipovi, elektronički sklopovi, kabeli, međuskopovi, tipkovnica, monitor itd.’ Riječ *software* sastoji se od elementa *soft* (mek) i *ware* (roba) i označuje računalne programe, jezike, upute itd. tj. nefizički dio računalnoga sustava. U tome je značenju ta riječ preuzeta i u hrvatski jezik i to u neprilagođenu liku *software* i u prilagođenu liku *softver*. U hrvatskome je standardnom jeziku umjesto naziva *software* ili *softver* bolje upotrebljavati naziv *programska podrška*.

Preplatite se na deseto godište *Hrvatskoga jezika!*

Preplatiti se možete putem e-adrese hrjezik@ihjj.hr ili mrežnih stranica knjige.ihjj.hr. Uplate se šalju na račun u Privrednoj banci Zagreb: HR6023400091110616363 s naznakom „za *Hrvatski jezik*”. Svi pretplatnici postaju članovi Kluba pretplatnika časopisa *Hrvatski jezik* te ostvaruju pravo na 40 % popusta na sva institutska izdanja.